

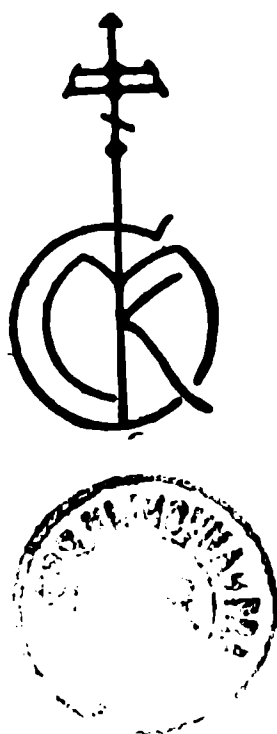

JOSEF HRONEK:

SVATÝ AUGUSTIN

JOSEF HRONEK:

SVATÝ AUGUSTIN.

V PRAZE 1930.

**NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ
GUSTAV FRANCL, PRAHA.**

Nihil obstat.

Dr. THEOPHILUS OPATRŇY,
censor.

Nr. 9249.

Imprimatur.

† ANTONIUS PODLAHA,
episcopus Paphiensis, vicarius generalis.

Pragae, die 25. Julii 1930.

Autor čtenáři.

*De profundis tenebrarum
Lumen mundo exit clarum*

Ex Proprio Missal. reg. canonic.

Aurelius Augustin jest nejvýznačnější bohoslovec celého křesťanského starověku, tvůrce bohovědy západní církve, jejíž vývoj nese trvalý znak velikosti ducha jeho.

Jako maják se tyčí duchovní postava universálního genia na rozhraní dvou velikých dob: odumírajícího římského pohanství a na začátku doby stěhování národů.

Afričan přibledlé tváře, slabší postavy, stále churavý biskup jest učitelem a světcem, filosofem a obhájcem Pravdy, jehož dílo se stalo na dlouhé věky mocným podnětem další myšlenkové práce. Augustin jest však i našim duchovním otcem, který usiluje, aby každý se stal novým člověkem a poznal klid, po němž tolik prahne nepokojné srdce lidské — klid v Bohu.

Přispěje-li k poznání osobnosti jeho tato skromná práce, psaná v duchu oddané úcty, obdivu a lásky ke světci v roce 1500tého výročí smrti jeho, bude autor s dostatek odměněn.

V Praze dne 2. dubna 1930.

J. H.

Všechna práva vyhrazena.

KAPITOLA I.

V domě otcovském.

(Od roku 354 až do roku 369.)

1. Rodiště.

Tagasta v Numidii, dnešní arabská vesnice Souk Ahras v severní části francouzské provincie Constantine v Africe, byla starým městem římským, které mělo své municipium, městskou radu a výstavností svou se rovnalo každému jinému městu, třebaž doba slávy této staré římské provincie dávno minula. Dnes ovšem ze starého města jest jen něco málo rozvalin, ale dojista mělo své forum, lázně, amfiteatr a malebné sloupořadí zvyšovalo jen dojem dosti zámožného obchodního střediska Numidie. Jiná místa provincie africké zachovala si více památek z doby římské nadvlády, jak na příklad ukazuje Timgad, Djemila, El Djem a jiná.

V municipiu zasedal decurio Patricius, celkem nebohatý, pořímštělý Afričan, dobrosrdeč-

ný a světácký pohan, který nebyl však zaujat jako jiní proti křesťanství, neboť pojal za choť Monniku, vzornou křesťanku, jejíž působením se stal katechumenem a krátce před svou smrtí přijal křest. S manželskou věností, jako tehdáž vůbec tomu bylo v zemi málo křesťanské, nebral to vážně. Byl kromě toho mužem sice dobromyslným, ale prchlivým.

Monnika však dovedla velmi dobře neodpovídati rozhněvanému muži ani slovem, ani skutkem. Když mnohé paní, jichž mužové byli mnohem mírnější, mívaly stopy ran i na zohyzené tváři a v přátelském hovoru si stěžovaly na život svých mužů, tu ona obviňovala jejich jazyk a žertem, ale důrazně jim připomněla, že od té doby, co předčítaly svatební úmluvu, mají si vzpomenouti, že podepsavše ji, staly se služebnicemi svých mužův a že proto, pamětlivy jsouce svého postavení, nemají se protiviti svým manželům. Konečně i svého manžela získala na samý konec jeho života pro křesťanství a když byl věřícím, nemusila si již stěžovati na to, co od něho snášela, pokud byl nevěřícím.*)

Monnika byla příkladnou křesťankou, dávala hojnou almužnu, přispívala na zbožné účely, ani jediného dne nevynechávala daru, který

*) Confessionum l. X., c. 9.

přinášela k oběti na oltář. Dvakráte denně, ráno a večer, vytrvale chodila do chrámu ne pro tlachy a plané hovory, jako činívaly některé paní, nýbrž, aby slyšela v kázáních o Bohu a Bůh ji zase v jejích modlitbách.*)

Z tohoto manželství pocházel Aurelius Augustin, jenž se narodil v Tagastě 13. listopadu 354.**)

2. Dětství.

Augustin nebyl jejím dítětem prvním. Provdaší se v osmnácti letech, měla napřed syna Navigidia a potom dceru, jež se stala později řeholní sestrou. Když bylo Monnice dvaadvacet let, dala život Augustinovi. A jako ji vychovala stará služka, tak i v útlém dětství Augustinově, na něž se nepamatuje, vedle matky Monniky byla to kojná — dada, vážená rodinou, která bděla nad dítětem.

Rozhodující pro další vývoj Augustinův byla ta okolnost, že Monnika byla křesťankou z pře-

*) Confess. V., c. 9.

**) Pramenem pro životopis Augustinův jest: *Possidius, Vita s. Augustini* (ed. H. T. Weiscotten, Princeton 1919), zejména však jedna z knih psychologicky nejhlubších a nejpravdivějších, jedinečné S. Aurelii Augustini *Confessionum libri XIII (ex recognitione P. Knöll, Lipsiae 1898)*. V českém jazyce vyšel jejích překlad od Jana Herčíka (1958) a novější Mikuláše Levého (Kuncíř 1926). Pro poznání Augustinovy osobnosti a díla přináší soubor všech jeho prací *Migne, Patrologiae cursus, series latinae*, tom. 32—47.

svědčení. Ona položila základ jeho výchově: »jméno Kristovo — sám později doznává — mé útlé srdce již s mateřským mlékem ssálo a hluboce vštípené podrželo«. Naproti tomu otec nemohl seslabiti vlivu zbožné matky.

Augustin však pokřtěn nebyl, byl jen katechumenem, který okusil soli pravého učení Kristova, jehož křížem poznamenan byl.^{*)} Byl to tehdáž nechvalný zvyk se křtem prodlévati, neboť jak sám Augustin poznamenává, bylo obecné přesvědčení, že po křtu, oné spasitelné koupeli, vina hříšné poskvrny byla by jen větší a nebezpečnější. Snad to souviselo s tehdejší praxí církevního pokání, že za hřích těžký, světu známý, bylo činiti též těžké veřejné pokání, u jedněch zas to byla pohodlnost, ježto nepodléhali kázni církevní, a teprve na smrtelném loži křest přijímali.

3. Vychování.

Záhy poslán byl hošík do školy. Jakou bídu tam zakusil a jaký posměch!^{**)} Nechodil proto do ní rád. Školy byly tehdáž soukromé, postavení učitelovo žalostné, odtud přísloví: »Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt.« »Jedna a

^{*)} Confess. I. c. 11. ^{**)} Confess. I. c. 9.

jedna jsou dvě, dvě a dvě jsou čtyři« — bylo mu opravdu protivným odříkáváním. To byly staré školy elementární, první stupeň školství, kde se učilo čtení, psaní a počtům. Kázeň byla tuhá a tělesné tresty pravidlem. »Vynecháš-li při čtení slabíku — napsal Platitus — bude kůže tvá tak červená jako šat chůvy.«

Augustin k učení byl netečný, méně psal, méně četl, méně o učení přemýšlel; jeho myšlení bylo odváděno ke hře s míčem, nade vše se mu líbila vítězství v zápasech, smyšlené báchorky, divadla, proto často byl trestán. Věru však tehdejší škola nebyla slastí, sám později připomíná strastiplné učební metody, podle nichž musil se řídit s mnohonásobnou mukou a obtíží.

Aby trestu se vyhnul, začal se modlit k Bohu. »Já maličký vzýval jsem Tebe (Bože) s nemalou vroucností, abych nebyl ve škole trestán. Když jsi mne nevyslyšel, což mně bylo jen na prospěch, mým ranám, jež byly pro mne velikou a těžkou mukou, se smáli dospělí, ano i sami rodiče moji, kteří přece ani nepřáli mi nic zlého. Vždyť paměť a vlohy mně nescházely, byla to však záliba ve hře, pro niž jsem byl trestán.«

Jako hoch jednou onemocněl žaludečním neduhem a byl na pokraji hrobu. Tehdáž s vrouc-

ností si přál křtu. Matka Monnika, všechna zdrcena, horlivě o to se starala. Ale když se rychle uzdravil, křest odložen.*)

A život hošíka probíhal dále obvyklou drahou jako u jiných v ctnosti i v nectnostech. Aby se vyrovnal sourostencům lhal a kradl doma u stolu, v kuchyni, ve sklepě, ale proto, aby takto získanými věcmi mohl dávat dárky a podpláceti druhy. Později dopustil se krádeže hrušek z touhy po nepravosti. »Jaký užitek jsem měl z toho tehdy já, zač se nyní při vzpomínce stydím.**)

*) Confess. I, c. 11. **) Conf. II, c. 8

KAPITOLA II.

Na studích.

(Od roku 369 až do roku 373.)

1. V Madauře.

Chlapci bylo doporučeno jako životní pravidlo, poslouchati těch, kteří ho napomínali, aby se ve světě proslavil a vyznamenal řečnickým uměním, které tehdáž zaopatřovalo lidskou chválu a bohatství.*) Nazývali Augustina nadějným jinochem, ale sám se přiznává: já ještě tak malý chlapeček a již tak veliký jsem byl hříšník. A není divu. Po letech, když píše svoje Vyznání, praví: »Proč ještě dnes slyším s různých stran: »Nech ho, ať dělá, co chce; vždyť není ještě pokřtěn!«

V Tagastě nebylo vyšší školy grammaticko-literární. V takové škole čtou se, vykládají a napaměť učí básně, pěstují disputace, podávají

*) Conf. I. c. 9.

základy gramatiky a přihlíží se k vzornému čtení jakožto přípravě na řečnictví.

Aby se zdokonalil v literatuře, poslán byl Augustin do sousedního města Madaury, která byla vzdálena asi 24 km. Proslula tím, že před léty tam žil jeden z největších afrických spisovatelů latinských Apuleius. Tam se učil vedle latiny i řečtině, ale jazyk řecký se mu nelíbil, nenáviděl ho.

Než přece naučil se mu dokonale. Ovládal ho tak, že mohl překládati Aristotelovy Kategorie a v těžších místech Písma svatého přihlížel též k řeckému originálu. V paměť raději však si vštěpuje Vergilovu Eneidu, opěvující bludné cesty Eneášovy, kterou měli latinští Afričané rádi pro zmínku o Kartagině. Augustin oplakává nešťastnou lásku Didoninu, »jež život ocelí odňala sobě« pro Eneáše. A tak si zamiloval literaturu latinskou, že přímo s nemalou vroucností hltal na příklad knihy Plauta, Terentia, Catula, Propertia, Tibulla. Jemu přednášejícímu se dostávalo více potlesku, než jeho druhům a spolužákům. Antické lásky Heleny, Medee, Ariadny, Faidry tak okouzlovaly 16letého studenta, že lahodilo mu milovati a milovánu býti. Ti pak, kteří nad ním měli míti povinnou péči, jen o to se starali, aby se naučil pronéstí řeč v každém ohledu dokonalou a svou

výmluvností přesvědčovatí uměl druhé. A tak na pohanských školách v Madauře se stal liberálním pohanem.

2. U rodičů.

V šestnáctém roce musí však přerušiti svá studia. Vrací se k rodičům, zaháleje a nestuduje pro nedostatek prostředků. Nedívno, že na přelomu bouřných let přerostlo mu přes hlavu bodláčí vášní. Podle římského zvyku oblečen byl jako dospělý jinoch v togu a vstoupil tak v řadu mužů. Otec pak poznav v lázních Augustína zrostlého již a obdařeného těkavou smyslností, jako by již na vnuky se těšil, pln radosti to oznámil matce. Tu teprve matka se ulekla ve zbožné starostlivosti a bázní a v ústraní s velikou starostlivostí Augustína napomínala, aby nehřešil. Ale bezuzdnou obrazotvorností oslepenému mladíku se zdálo to býti jen ženským napomínáním.*)

Srdce jeho bylo zastřené a ztemnělé. Nebyl však sám, i druh jeho Alypius a jiní činili podobně. Mezi tím se podařilo otci opatřiti dostatek peněz pro další studia Augustinova zejména, když vypomohl bohatý spoluobčan Romanianus, jehož vydatné podpory Augustin vděčně vzpomíná.

*) Conf. II. c. 3.

3. V Kartagině.

Augustin přišel do Kartaginy, hlavního města západní Afriky, afrického Babelu. Byla to Kartagina, nové město, Římany znovu zbudované, sídlo vědy a umění, přepychu a rozmařilosti života, zbohatlé obchodem. Byť nedospělo slávy a moci své předchůdkyně se zemí srovnané po třetí válce punské (roku 146 př. Kristem), přece jen bylo jedním z největších měst tehdejšího světa, která okouzlovala a ve IV. století se vyrovnalo dokonce samostatnému Římu.

»Přišel jsem do Kartaginy a v nesčíslné směsí bouřilo okolo mne se všech stran hanebné mlkování.« Proto nedivno, že zatoužil milovati a milovánu býti. »Uchvacovala mně divadla plná obrazů mé vlastní bídy a látky pro oheň mé vášně.« Studentský život byl nevázaný, studenti se seskupovali v rozmanité družiny, v tak zvané »Eversores« — rozpustilce, k nimž se též Augustin přihlásil. Ale bylo by vůči Augustinovi nespravedlností, ano i křivdou, kdyby se někdo domníval, že Augustin byl takovým rozpustilcem jako jiní; třeba uvážiti, že o tomto úseku života svého píše později na sebe zvláště přísný biskup-světec, naopak i v mladické nerozvážnosti zůstal vždy elegans et urbanus — uhlazený a zdvořilý a úplně vzdálen hrubých

nepřístojností, jichž se dopouštěli zpustlíci. Studia, která tam konal, měla pro něj zvláštní přitažlivost se zřetelem na veřejná líčení, aby v nich vynikal; v řečnické škole byl mezi prvními. Školy řečnické byly vrcholem literárního vzdělání a nezbytnou přípravou pro veřejná a úřednická povolání. Řečnictvím se získávala kariéra.

Devatenáctiletého studenta zaujal Ciceronův Hortensius — dílo, které jest nápodobou aristotelského Protreptikos, dnes neznámé —, změnil náklonnost Augustinovu. Oním spisem, který byl podle slov Augustinových výmluvnou chvalořečí na moudrost, byl mocně dojat a uchvácen pro filosofii. Zatoužil po pravdě. Hledal ji v Písmě svatém, ale tehdáž neměl ještě pro ně pochopení a nedovedl oceniti hlubokou prostotu jeho. »Písmo sv. jest totiž takové, že roste s maličkými, já však jsem pokládal za nehodné býti maličkým a naplněn pýchou, sám sobě jsem se zdál býti velikým.« Tak upadl mezi manichejské bludaře,*) kteří volali a ustavičně mlu-

*) Původcem bludu manichejského jest Mani (řecky Manes, latinsky Manichäus). Narodil se r. 215 v Babylonii z perských rodičů. R. 242 vystoupil Mani jako vyslanec pravého boha, ale byl pro své bludy na naléhání magů r. 276 ukřižován. Manicheismus se však rozšířil po smrti zakladatelově z Persie do Evropy a sev. Afriky, ve středověku poslední jeho ozvěnou jsou Bogomílci a Katarové. Náboženský systém manichejský jest s nádhernou barvi-

vili o pravdě a přece pravdy v nich nebylo. K tomu ke všemu ještě v tomto městě zapředl i důvěrné styky s dívkou, kterou si zamiloval. Augustin se přiznává: »Neznal jsem jiného učení nežli ono jejich . . ., tak jsem upadl mezi lidi nadutě blouznící, nadmíru smyslné a mnohomluvné, jejichž řeči byly jen ďáblovou léčkou a lepem připraveným smícháním slov jména Tvého a jména Pána Ježíše Krista a Utěšitele našeho, Ducha svatého.«*)

tostí orientální vylíčení kosmologického vývoje světa a jeho vykoupení. Dvě říše : světla a tmy jsou ve stálém boji. Bůh světla utvořil »skrze živého Ducha« viditelný svět. Hmota světelná ve světě sluje »Ježíš utrpení schopný«, aby ji osvobodil sestoupil s nebe v zdánlivém těle aeon Ježíš (impatibilis) na zemi, jenž poučil lidstvo o pravém původu a jeho cíli. Tato jeho nauka byla jak ve Starém zákoně, tak i v Novém špatně vykládána, proto plnou a čistou pravdu přinesl »zaslíbený Utěšitel« Mani. Zakazuje neslušné řeči a požitky, zvl. maso a víno (signaculum oris), námezdnou práci (signaculum manus) a manželství (signaculum sinus). To platí především o t. zv. třídě dokonalých (electi), druzí, a to převážná část, mají zachovávat jen desatero přikázání a slovou katechumeni nebo posluchači (auditores), kteří pečují o výživu dokonalých a dosahují za to odpuštění. Funk-Bihlmeyer, Kirchengeschichte, 1926, I., § 31.

*) Conf. III., c. 6.

KAPITOLA III.

Učitelem řečnictví.

(Od roku 374 až do roku 382.)

1. V Tagastě.

Sotvaže Augustin se ocitl v Kartagině, zemřel mu otec. Romanianus sice ulehčil starostem matčiným tím, že rád poskytl další prostředky Augustinovi, potěšen jeho úspěchem ve studiích. Ale Augustin pospíchal, aby dokončil studia svá a tak ušetřil ovdovělé matce dalších výloh, ježto doma musela se starat ještě o dvě děti své. Ve 20 letech byl hotov a na žádost Romanianovu se odebral do Tagasty, zdá se, že nerad a počal vyučovat v rodném městě. Ovdovělá matka ještě více usilovala o dokonalost svou a svého zvláště milého Augustina, který se zatím ještě více změnil, stav se urputným a sebevědomým manichejcem.

A tu se stalo něco, co nám ukazuje Monniku ve světle již dokonalé křesťanky. Syna svého

z domu vykazuje, s bludařem nechce jísti u společného stolu a dlíti pod jednou střechou. Augustin odešel k Romanianovi. A jeho matka? Proň lkala matka jeho více než oplakávají matky tělesnou smrt svých dětí; viděla zajisté jeho duchovní smrt silou víry a ducha. »Vyslyšel jsi ji, Pane, vyslyšel jsi ji a nepohrdl jejími slzami, jež tekouce, skrápěly zemi pod jejími očima na každém místě, kde v modlitbě k Tobě úpěla.« V bolesti své se obrátila Monnika na biskupa, aby laskavě se synem promluvil, pochybnosti jeho rozptýlil, od bludů odvrátil a k dobrému přivedl, ale on odmítl a odpověděl jí, že syn není dosud jakémukoli poučení přístup. Když pak nechtěla se spokojiti s těmito slovy a s přívalem slov a slzí na něho doléhala, řekl: »Jdi, neboť, jako že žiješ, státi se nemůže, aby syn takových slzí zahynul!« A odpověď tuto přijala, jak později v rozmluvách se synem často připomínala, jako seslanou s nebe.

Ten pak dobře pochopil, že matka to byla, která s trpělivostí a něžností vzývajíc ustavičně milosrdenství boží, vyprosila mu od Boha milost, že nastoupil po dlouhých bojích duševních pravou cestu, sám vděčně o tom napsal: »Nenapadá vás, že ve svých knihách, ve kterých jsem vypravoval o mém obrácení, jak Bůh mne vedl k té víře, kterou jsem opovrhoval s ubohou

a bezmyšlenkovitou lehkomyšlností, mluvím o tom tak, abych ukázal, že díky věrným a každodenním slzám své matky nebylo dopuštěno, abych zhynul.«

2. V Kartagině.

Augustinovi zemřel nejmilejší přítel, o němž užívá slova Horaciova, že ztratil »polovinu své duše«. Smrtí jeho jest nesmírně dojat. Ze žalu nad tím nemůže setrvat v Tagastě a odchází do Kartagíny, kde setrval devět let svého života, která patří k nejbolestnějším v jeho životě, byť dosáhl zde vítězství skvělého, že sám prokonsul Vindicianus jej ozdobil vavřínovou snítkou za jakési dílo dramatické. S ním i nadále udržoval styky, a ten si ho oblíbil nejen jako vzdělaného učenice, ale zároveň pro uhlazenost a eleganci způsobů, jimiž Augustin zvláště vynikal.

V Kartagině nastal mu hned boj o život. Otevřel si školu. Vyučoval, ale sám také dále se učil, zejména Aristotelovy Kategorie poskytl mu mnoho. Píše a slavnému řečníku města Říma Hieriovi věnuje spis »O krásnu a slušnu«, který se nám nezachoval. Musel se starati o svou matku, nadto pak žena, s níž žil, povila mu dítě (roku 372), jemuž dáno jméno Adeodatus. Život v Kartagině se mu však ne-

líbil, nevázanost a zpustlost studentů ho odstrašovala, takže toužil po Římě. Augustin byl postavy malé a slabé, až do smrti si stěžoval na chatrné zdraví, nadto i hlas měl slabý. Přítěží byla mu žena i dítě. I jiná okolnost ho odtud zajisté pudila. Theodosius ostře postupoval proti manichejcům a v Kartagině jako takový byl Augustin velmi dobře znám. Proto se odhodlal, co nejdříve odplouti do Říma. Matka byla proti tomu. Augustina ani na krok nepouštěla. Poněvadž se zdráhala, bez něj odejít domů, přemluvil ji s velkou obtíží, aby zůstala přes noc v kapli sv. Cypriana, blízko přístaviště stojící. Té noci tajně ujel a ona zůstala v modlitbě a slzách. Vál vítr a napjal plachty lodi, na níž se plavil Augustin do Říma.

3. V Římě.

Přišel do Říma, onemocněl. Uzdravení přisuzuje modlitbám matčiným. »A matka to nevěděla a přece i vzdálena se modlila za mne. Ty však všudypřítomný, vyslyšel jsi ji tam, slítoval jsi se nade mnou, že jsem znovu nabyl zdraví svého těla, zůstáváje ovšem nemocen svým bohaprázdným srdcem.«

Řím nepůsobil na Augustina takovým dojmem, jako když před lety přišel do Kartaginy.

Nadto pak bydlel u manichejce v chudé čtvrti Velabrum. Našel něco žáků a to snad více zásluhou přítele Alypia, který před ním dříve do Říma přijel. Ale jako Kartago, tak i Řím ho přesvědčil, že z vyučování řečnictví nemůže žít. Ponenáhlu se stával známým a poznal, že v Římě se dějí jiné věci, kterých nezakusil v Africe. Bezuzdnost zpustlých mladíků tam sice nepanovala, ale stávalo se, že najednou se mnozí mladíci umluví, že nedají svému učiteli honoráře a odejdou k jinému. A to se stalo i Augustinovi. Co dělati?

Z Milána poslali do Říma k městskému prefektovi, aby jim opatřil učitele řečnictví, jenž měl konati cestu na veřejné útraty. To bylo pro Augustina zvláště vítáno, ucházel se o toto místo. Rozhodujícím činitelem byl prefekt Symmachus, jemuž se Augustin hned zalíbil. Podrobil ho okamžitě řečnické zkoušce, potvrdil a poslal do Milána.

4. *V Miláně.*

Katolickým biskupem v Miláně byl tehdy svatý Ambrož, slavný řečník a mocná osobnost, již byl světec již před svým posvěcením na kněze, neboť byl správcem provincie Aemilie a Ligurie a jeho otec nejvyšším náčelníkem v Gallii. Zajímavo bylo, jak se stal biskupem.

Ambrož, z váženého rodu Aureliů, přišel roku 372 jako consularis do Milána. R. 374 zemřel tamější ariánsky smýšlející biskup Auxentius. V bouřném shromáždění, ve kterém byl volen nový biskup, přítomen byl z moci úřední i Ambrož, který se těšil veliké úctě a vážnosti. A tu shromáždění z nenadání provolalo jej biskupem. Ambrož se zdráhal a vymlouval, že není dosud ani pokřtěn, ale vůle lidu byla mocnější. Se křtem přijal zároveň svěcení kněžské a biskupské, nadále při tom zůstal vlivným rádcem císařovým.

Augustin chtěl poznati blíže biskupa Ambrože, známého ve světě pro své vynikající ctnosti, proto ho navštívil. »Přijal mne otcovsky a dosti dal na jevo jako biskup radost z mého přesídlení.«

Snad Augustin nečekal takového přijetí jako učitel řečnictví, či zarazil ho způsob, jakým ho neohrožený svatý biskup přijal, dav na jevo, že jest dobrým pastýřem svého stáde. Buď jak buď, Augustin si Ambrože zamiloval hned od počátku, ne sice jako hlasatele pravdy, nýbrž jako muže velmi laskavého. »Pln horlivosti jsem poslouchal jeho kázání k lidu, ne se správným úmyslem, nýbrž takřka podrobuje zkoušce jeho výmluvnost, zda odpovídá jeho pověsti. Radoval se z lahodnosti jeho řeči — o obsah

řeči však nedbal, ano jím pohrdal. Ale co platno: se slovy, která miloval, vnikla do srdce jeho také věc sama, o niž zprvu nedbal. Ambrož zdál se mu býti člověkem podle světa šťastným, proto často k němu přicházel — nikomu se nebránilo vejíti a přicházející se nemusil ohlašovati — vždycky ho zastihl mlčky čtoucího, proto opět odešel, nechtě ho vyrušovati svými pochybnostmi; jinak nebylo mu možno přiblížiti se k němu a pohovořiti s ním, o čem chtěl, poněvadž neustále milého biskupa obklopovaly celé zástupy lidí, jimž sloužil. Augustin nechápal, proč je k němu, učiteli řečnictví, biskup tak lhostejný. Snad platí tu slova Augustínova: »Mohl míti ve mně žáka nejvděčnějšího a nejucenlivějšího, kdyby se byl někdo našel, aby mne poučil.« Ze všeho se zdá, že mezi oběma nedošlo k nějakému bližšímu, tím méně intimnímu styku. V Augustínově srdci nastává zmatek, z kázání Ambrožových chápe katolickou víru, otevírá Písmo svaté, blíží se k Pravdě. Co se odehrávalo v jeho duši, později vyznal: »Ale jako se stává, že ten, který zkusil špatného lékaře, bojí se i dobrému svěřiti, tak bylo i s nemocnou mou duší, která mohla býti uzdravena jediné vírou, a odříkala se léčení ze strachu, aby nevěřila bludu, vzdorujíc tak Tvým rukám, jež připravily lék víry.«

KAPITOLA IV.

Obrácení Augustínovo.

(Od roku 383 až do roku 388.)

1. *Monnika v Miláně.*

Do Milána přijela za synem svým Monnika. Na velké a nadmíru namáhavé cestě svítila jí láska, s kterou po zemi i po moři následovala Augustína, jehož v Miláně našla ne již sice jako bludaře, ale také ne dosud katolickým křesťanem. Se srdcem plným důvěry řekla synovi: »Věřím v Krista, že prve než vykročím z tohoto života, uvidím tě věřícím katolíkem.« A rozmnožila modlitby a slzy, aby urychlila svou pomoc a osvítila synovu temnotu. Mnohem horlivěji spěchovala do chrámu a takorča visela na ústech Ambrožových, prameni to vody živé, tryskající do života věčného. Milovalať svatého Ambrože, poněvadž poznala, že jeho vlivem byl zatím Augustin přiveden k onomu kolísavému pochybování, v němž určitě tušila přechod z nemoci k uzdravení.

Bylo jí v Miláně třeba také i z jiného důvodu. Působila na matku Adeodatovu, aby upustila od Augustina. Ta se skutečně obětuje, byť záměr Monničin byl jiný, odchází do Afriky jako křesťanka, aby Augustin mohl se státí světcem. Záměr matčin, aby Augustin pojal za choť jinou ženu, se neuskutečňuje.

2. Duševní boj Augustinův.

Ve dvaatřiceti letech čte Augustin Platonovy spisy. Matný pojem víry se mu vyjasňuje, ale pravou cestu mu ukazuje teprve sv. Pavel. V cestě byla již jen jediná překážka. »Zpupnost mé osobnosti« — praví — »mi zavírala oči.« Dostavuje se poslední krise duševní. Novinkou v Miláně byly liturgické zpěvy, které zavedl Ambrož. Augustin s rozkoší jím naslouchal a srdce jeho se rozplývalo, když je slyšel: »Jak jsem plakal, Bože můj, při tvých hymnech, při tvých písních! Jak mne povznášel sladký hlas tvé církve!« Vnuknutím Božím se odebral k Simplicianovi, knězi starci zvláště učenému a zkušenému, aby se s ním poradil o svých strastech. Simplician byl duchovním vůdcem biskupa Ambrože a Augustin měl k němu velkou důvěru, proto vyprávěl mu o všech cestách svého bludu. Sotva však se zmínil, že četl některé

knihy Platoniků, jež do latiny přeložil Viktorin, bývalý řečník římský, vypravoval mu Simplician, jak tento veleučený Viktorin, vyznamenaný pro své vynikající zásluhy postavením sochy na římském fóru, se stal křesťanem. Znalť ho Simplician dobře, neboť s ním žil v Římě. Augustin zahořel velikou touhou následovati Viktorina.

Také vysoký úředník dvorský Pontitianus, opravdový křesťan, krajan rodem z Afriky, nadchl Augustina vypravováním o egyptském poustevníku Antonínovi a o životě řeholním.

Augustin byl tak dojat, že lítostí nad dosavadním svým životem plakal. »Neučení povstávají a strhují království nebeské na sebe, a my se svojí necitelnou učeností se válíme v tělesné rozkoši.«

Ale Augustin neměl ještě víry a musel se probojovati sám. Krise vyvrcholuje. Čte listy sv. Pavla. V tichu zahradní vily v Cassiciacum: »Vezmi, čti! Vezmi, čti!« tajemný hlas ho pobízí. Otevírá znova knihu Apoštola a mlčky čte konec kapitoly, na kterou padly nejprve jeho oči řízením milosti boží: »Ne v hodování a opilství, ne v smilstvu a nestydatostech, ne ve sváru a závisti, nýbrž oblect se v Pána Ježíše a nemějte péče o tělo tak, aby povstávaly chťiče« (Řím. 13, 13. 14.). S dočtením posledních těchto

slov vzešlo světlo jistoty v srdci jeho a rozptýlilo všechny temnosti jeho pochybností a od této chvíle až do smrti byl cele oddán Bohu.

Jde k matce; vypravuje jí — ona se raduje. Vykládá jí podrobně, *jak se vše stalo* — *ona plesá a jásá a blahořečí Bohu.*

3. Křest.

Z úřadu svého v tichosti odchází. Trvale se usazuje ve venkovském sídle, zvaném Cassiciacum, které mu nabídl za pobyt Verecundus. Když minuly prázdniny, oznámil Milánským, aby si opatřili jiného prodavače výmluvnosti pro své žáky. Rozhodl se sloužiti Bohu, ač i zároveň si stěžuje, že úřadu toho nemohl zastávat pro obtíže dýchání a bolesti na prsou. Za postní doby se vrátil do Milána. Také Alypius chtěl přijati křest, proto šel s přítelem, který vzal s sebou dobrého synka Adeodata, již patnáctiletého, jenž bystrostí ducha předčil mnohé vážné a učené lidi. Biskup Ambrož udílel jim, jakož i ostatním katechumenům vyučování. Svatý křest přijal bez jakékoliv okázalosti o velikonocích 24. dubna roku 387 spolu se svým něžným a čistým synkem Adeodatem a přítelem Alypiem v Miláně. A zmizela veškerá obava z minulého života. Radost zaplavuje věřící

srdce Augustinovo. »...bohatěji se řinuly slzy mé a byl jsem šťasten.«

4. *Smrt matčina.*

Augustin zatoužil po životě v ústraní, proto se rozhodl se vrátiti do Afriky. Po namáhavé cestě dospěl Augustin s matkou a svými druhy do Ostie nad Tiberou, kde vyčkávali lodí, plující do Kartaginy. Augustin s matkou vyse-
dával mnohé chvíle u okna s pohledem na moře a rozjímal s ní o věčných pravdách. Rozmlouvali jednou sami spolu velmi líbezně, jaká asi bude věčná blaženost svatých, které ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo a která ani do srdce lidského nevstoupila. A tu matka pravila k synovi: »Synu, co se mne týká, již nic mne nepoutá k tomuto životu. Nevím věru, co bych zde ještě činila a proč bych zde byla, když se již vyplnila naděje tohoto života. Jen jediné bylo, proč jsem si přála ještě nějakou dobu prodlíti v tomto životě, abych tě totiž uviděla katolickým křesťanem, dříve než umru. V míře mnohem hojnější mně to udělil Bůh, neboť tě vidím sluhou božím, který jsi povrhl vší rozkoší pozemskou. Co mám zde ještě dělati?« Jakoby v předtuše své smrti, tak hovořila se synem. Asi za pět dní se roznemohla horečkou. Devá-

tého dne své nemoci, v padesátém šestém roce svého věku a ve třicátém třetím roce Augustinově, se rozloučila s tělem její zbožná a svatá duše s přáním: »Vzpomeňte na mne u oltáře Páně, kdekoliv budete.« »Zatlačil jsem jí oči a do mého srdce shromáždil se nesmírný zármutek, který přetékal v slzách. Když vydechla naposledy, propukl hoch Adeodat v hlasitý pláč a umkl až, když jsme ho všichni konejšili.« Když tělo neseno bylo ke hrobu, Augustin sic neplakal, ale byl velmi zarmoucen a rozrušen.*)

3. *Návrat do Afriky.*

Za neklidné doby tehdejší, kdy na břehu africkém střetly se lodi Maximovy a Theodosiovy, nebylo možno lodím latinským vyplouti. Čas tak se protáhl do podzimu, kdy bylo zas pro rozbouřené moře nebezpečno vydávati se na cestu. Tím se Augustin zdržel v Itálii skoro celý rok: Usadil se v Římě. V srpnu r. 388 připravil se k odjezdu, odešel do Ostie a vyčkával lodi odjíždějící do Afriky. Jaké as myšlenky

*) Byla pochována v kostele Sant' Aurea v Ostii. Tam byly nalezeny její ostatky a roku 1430 slavnostně převezeny do Říma, kde byly uloženy ve chrámu sv. Trifona, jenž byl později nazván chrámem sv. Augustina. Přijetí v Římě bylo velice slavné, tím slavnější, že mu předcházela pověst několika velkých zázraků na přimluvu sv. Monníky. Památka její se světí v církvi 4. května.

vířily jeho hlavou, když vzpomněl, že před čtyřmi lety z vlasti odešel, opustiv matku, a zde pak ji před návratem domů ztratil? Šel v hořečné touze hledat Pravdu a nyní naleznuv ji, uklidněn je a přeje si jediného jen: sloužiti Bohu. Rozpomíná se na hovor s Pontitianem, který za ním přišel do zahrady v Cassiciacum tehdáž za letního večera a tolik krásného mu vyprávěl o životě řeholním? Ano s tím úmyslem se vrací domů — býti *servus Dei*, pokorným a oddaným sluhou božím, jehož jediným cílem jest: milovati Boha. *Vita sub Deo*, proto ze světa odchází, aby žil životem před zrakem božím, ano chce více — *vita cum Deo*, život ve spojení s Bohem je přáním jeho, a ten pak má mu přinést život vyšší; ten, který z Boha vychází: *vita de Deo* má býti konečnou náplní všech jeho vroucích tužeb. A tak již nyní zaněcuje srdce jeho žár láskou k Bohu planoucí.

KAPITOLA V.

Knězem.

(Od roku 388 až do roku 430.)

1. *Mnichem.*

Po smrti největšího tyрана r. 388 opustil s přáteli svými Itálii a vrátil se do Afriky do vlastního domu a k svým polím.^{*)} Přeplaviv se přes moře, přišel do Kartaginy a tam se zastavil u dávného přítele Innocence, bývalého advokáta. Ten byl těžce churav. Augustin se stal svědkem zázračného jeho uzdravení.

Opustiv Kartaginu, odebral se do svého rodiště — Tagasty. Tam žil na modlitbách a postech, konaje dobré skutky a ve dne v noci rozjímaje o Bohu. A co Bůh v těchto meditacích mu vnukal, to napsal v přecetných spisích, řečích a listech. Prodal něco polí a peníz rozdal mezi chudé. Tanul mu na mysli mládenec z evangelia, jemuž Kristus řekl: »Jdi,

^{*)} Possidius, c. 3.

prodej, co máš, dej chudým a budeš mítí poklad v nebi a pojď a následuj mne!» (Mat. 19, 21.) Něco sobě ponechal, aby mohl uskutečnití ideál společného života v klášteře, o němž snil již v Miláně. Kolem něho byli již syn Adeodatus a přátelé Alypius, pozdější biskup v Tagastě, Evodius, který se stal biskupem v Uzale, a Severus. Záhy přicházejí další: Profuturus, Privatus, Servilius, Possidius, životopisec Augustinův, Novatus, Fortunatus, Benatus a jiní, kteří od Augustina byli posláni po krátkém čase na různá místa, kde založili a řídili po vzoru tagastském nové kláštery. Směrnice duchovního vedení udávala jim řeholní pravidla Augustinem napsaná. Řehole má 12 kapitol; základní motiv jest láska k Bohu, jí obětovati jest dobrovolnou chudobu a poslušnost, jen tak lze přilnouti k Bohu (*adhaerere Deo*) a pro něho žíti (*ut ei vivat*) a tak získati moudrost (*unde sapiat*) a spokojenost (*illo gaudeat*). Den ode dne stoupá ve vážnosti mnich Augustin a rodáci jsou naň hrdí, neboť často je zastupuje i u soudů a spravedlivou věc obhajuje. V Tagastě se mu velice líbí. Za městem, kde byl jeho klášter snad v sousedství lesů pryskyřičnou vůní vydávajících, za vlahého večera naslouchá klokotání slavíka a ze srdce jeho loudí se povzdech »Bože můj,

popřej mi zde žítí, ať v tomto stínu pokoje čekám na stín tvého ráje!« A právě když se cítil nejspokojenějším, ztrácí syna Adeodata, kterého vroucně miloval. S opravdovostí dokonalého křesťana překonává bol: »Pane, vzal jsi ho z této země rychle, ale myslím naň jen s duchem klidným!«

2. *Knězem.*

Uplynuly již tři roky, co se usadil Augustin v Tagastě. Bylo mu 36 let. Hledal místo, kde by založil klášter, neboť již jméno jeho bylo tak rozhlášeno, že se obával, aby se nestal biskupem. Jednoho dne se odebral do Hipponu, aby navštívil přítele, o němž se domníval, že by bylo možno získatí ho pro život řeholní.

V Hipponu měli svého biskupa Valeria, proto bezpečně tam šel. Vešel do chrámu, kde právě biskup kázal o nedostatku kněží. Tam byl poznán a přiveden k biskupovi s voláním: Augustina knězem. Nic neměl s sebou, přišel do chrámu v těch šatech, kterými se tehdáž odíval. Byl tak dojat, že plakal. Slzy jeho však si vykládali někteří v ten smysl: Ano, kněžství je málo pro tvé zásluhy, budeš naším biskupem!*)

*) Possidius, Vita cap. 4.

Biskup Valerius byl již stařec, původem Řek, který málo znal punsky a latinsky, proto mu předal hned úřad kazatele, který tehdáž byl jen biskupským úřadem, nad to pak předal mu i povinnost vyučovati katechumeny, kteří prosili o křest.

Aby se mohl k přijetí svátosti svěcení kněžstva připravit, žádal biskupa o odklad do budoucích velikonoc.*) Prosbě Augustinově biskup vyhověl a dal mu nad to blízko Hipponu dům, kde v klášterní samotě se mohl připravovati k novému úřadu.

Stav se knězem, neupustil od klášterního života, naopak dům jeho se stal prvním semeništěm kleriků, mnichů a řeholníků a tak požehnáním pro celou křesťanskou Afriku, neboť z této společnosti bráni byli noví biskupové. Jaký asi duch ovládal společnost Augustinovu, toho Augustina, který byl vždy uhlazený a zdvořilý, nasvědčuje nápis v refektáři, který pořídil:

*»Kdo ostřím slov rád nepřítomných ohlodává žiti, ten věz, já u stolu že svého nežádám ho míti.«**)*

Jak bylo dobré a příjemné jejich společné bydlení, jehož prvním pravidlem byla láska.

*) Epist. 148 ad Valer.

**) Quisquis amat dictis absentum rodere vitam
Hanc mensam indignam noverit esse sibi.

Poss. cit. S. Aug. epist. 109.

Byla to překvapující novota, když Augustin jako pouhý kněz začal kázati. Sousední biskupové měli to staříckému Valeriovi za zlé. Kato-
licismus byl v Hipponu v úpadku. Těžká to byla práce pro Augustina, aby na této půdě tak zamořené vstípil vinici Páně. Měl charisma vyvoleného řečníka, že radost bylo mu naslou-
chat. Kázal vždy, až docílil úplného souhlasu, a to tak vroucně, že posluchači byli dojati až k slzám.*) Ve svých Vyznáních (IV, 12) vý-
slovně píše: »řekni jim to, duše má, ať pláčí . . . a tak je strhni s sebou k Bohu, neboť z ducha jeho jim to pravíš, mluvíš-li hoře ohněm lásky.«
Nejdůležitější byla Augustinovi věc, nikoli slovo. Co jest platen zlatý klíč, když závory neotvívá, lepší dřevěný, jen když jím možno otevřítí, proto lépe jest zanechat pravidla řeč-
nického, když posluchači tomu nerozumějí. Augustin však tím nezavrhne umění řečnic-
kého, naopak r. 397 začal psát o základních pravidlech řečnictví ve spise »O křesťanské vědě«.

3. *Biskupem.*

Kněz Augustin se stal pro svůj svatý život a velikou moudrost miláčkem jak staříckého biskupa, tak i lidu. Sousední diecése toužily

*) Hertling, Augustinus, 64.

míti ho biskupem a hledaly jen vhodnou příležitost, aby jej za svého pastýře povolali. Poznali přemnozí Augustina na generálním sněmu afrických biskupů v Hippo r. 395, na němž mluvil »O víře a symbolu«. Jeho vystoupení získalo mu celé shromáždění. Věru brzy se ukázalo, jakou »nádobu vyvolenou« si v něm Bůh připravil a proč tak učinil. Valerius právem se chvěl o svého obětavého spolupracovníka, proto se rozhodl posvětit jej ještě za svého života jako biskupa koadjutora a výslovně označiti jej svým nástupcem. Obrátil se na primasa Afriky, biskupa kartaginského Aurelia, se žádostí o svolení, neboť to byla opět novota a uváděl, že jest již velice stár a slabý. Primas Aurelius souhlasil, ale na odpor se postavil biskup Megalius, tvrdě kromě jiného, že jest to vivente Episcopo contra morem Ecclesiae.*) V tom měl sice Megalius pravdu, neboť 48. kánon sněmu nicejského to výslovně zapovídá, ale Megalius nebyl vůbec Augustinovi nakloněn, poskytnuv sluchu různým klepům nepřátelů o Augustinovi rozšiřovaným. Avšak poznáv blíže svatého a učeného kněze, který takovou laskavostí se vyznamenával, Augustina nejen veřejně odprosíl, ale sám na biskupa posvětil.

*) Possidius, Vita, c. 8.

Augustín byl tedy biskupem hipponským — ale téměř bez oveček, které uchvátil již dříve rozkolný biskup donatistů Proculeianus. Situace katolicismu byla neutěšená, země se hemžila bludaři a rozkolníky, pohany a polovičními křesťany. Těžký úkol připadl svatému biskupu. Ale Augustín se neleká. Především zjednává chudým chléb, zřizuje nemocnice a stravovny pro chudé pocestné. Jest opatrným správcem církevního majetku, nad jehož hospodářstvím ustanovuje probošta Barnabáše.*)

Mnoho starostí a času zabíraly mu rozvaděné strany, které se k němu hrnuly tak, že někdy je musel rovnati celý den, nemaje při tom ani chvíle, co by se zotavil, takže se při tom postil.

Jako biskup spatřoval své hlavní poslání v úřadě kazatelském a v obraně víry proti bludařům. Hippo Regius — dnes asi půl míle od rozvalin jeho založeno město Bône — nijak si nezaдалo ostatním městům římské provincie. Katedrálním kostelem světcovým byla basilika Pokoje, která stkvěla se nádherou. Sloupořadí ze zeleného mramoru dělilo ji ve tři lodi, podlaha chrámová se zrcadlila jemnou mosaikou a v kněžišti stál vyvýšený stolec biskupský. O poutníky bylo s dostatek postaráno v nádvoří

*) S. Aug. serm. 2. de com. vita Cleric.

basiliky, kde byly arkády a nádrže s vodou pro jejich osvěžení.

Augustín na kazatelně. Basilika plná. Bledý, slabší postavy, bez jakýchkoliv ozdob, ani prstenu nemá, káže Augustín, káže několikrát za den — a to po 35 let. Uchvacuje zástupy, že brzo mu tleskají, brzo zas se vyptávají a nebo přijímají výtku a napomenutí, takže dojati, pláčí. Jaký to poměr mezi biskupem a věřícím lidem! Ovšem tehdáž — ve století IV. — nebylo v Africe municipia, města, kde by nebylo biskupa, za to kněží byl nedostatek. Biskup se ukazoval biskupem co nejméně, poměry byly docela jiné, přiměřené temperamentu věřících a potřebám doby. Nejčastěji kázal svatý biskup o P. Ježíši a sladkosti Boží, takže dodnes pročítáme-li jeho četné zachované sermones, jsme jati obdivem nad hloubkou pravd, uhlazeností formy a vroucností stylu, byť neznámo nám zůstalo csobní kouzlo světce-biskupa, který uhlazeností a dobrotou překonával i největšího nepřítele. Zásluhou Augustinovou jest, že nejen chránil věřící proti bludům, ale četné bludaře obrátil i s jejich biskupy. Za časů Augustinových bylo v Africe 456 biskupů katolických a téměř skoro tolik rozkolných biskupů (400) donatistů, z nichž přemnozí přestoupili ke katolicismu.

Augustin se staral o dobrou kázeň a výchovu kněžstva. Pohnul primasa afrického, aby svolal církevní sněm do Kartaginy. To se také stalo r. 398 za papeže Sirícia.*) Sněm tento zavedl mnoho dobrého do života církevního a zejména kněžského. O mrav a kázeň svého kléru Augustin úzkostlivě dbal a poklesky přísně trestal,**) takže jeho nesmírnou prací i na tomto poli církev africká získávala jen větší vážnost a se dopracovávala bohatého ovoce.

Ve své vědecké práci i jako biskup Augustin neustává. Tu se však stalo něco, co otřásl celým kulturním světem. Svatý Jeroným volá: »Zhaslo světlo světa!« V noci 24. srpna 410 Gótové opodál Porta Salaria prorazili aurelianské hradby a vtrhli do města a hrozně je zpusťovali. Řím padl do rukou Alarichových. Zbytek pohanstva se ozval a rozhlašoval: dokud jsme obětovali našim bohům, hrdě stál Řím, šťasten — nyní však, když oběti zakázány, co se stalo z Říma? Křesťané jsou vinni jeho zkázou. Křesťané zas se bránili, vidouce v pádu Říma trest boží za to, že byl stále pohanský. Augustin píše v té době ohromné dílo, o němž pracuje po 13 let, od r. 413—426: o Městě božím (22 knihy).

*) Hefele, Conciliengeschichte, 2. sv., 66.

**) Possidius, Vita 26; Epist. 135, 236.

Když dokončoval své Město boží, šlo mu již na sedmdesátý druhý rok. Volí si nástupce Heraklia a tak po 31 letech biskupování se mu dostává trochu oddechu. Tak myslil Augustin. Ale zatím události, které se nato krátce zběhly, žádají na něm ještě více práce a námahy. Na jaře r. 429 objevují se na půdě africké Vandalové a Aláni, barbari, kteří nešetří nikoho a ničeho, lid prchá před nimi do měst. Augustin stařec 75letý pomáhá, kde jen může, až nadlidské jeho síly byly podlomeny. Augustin onemocněv, musel ulehnouti a z lůžka více nepovstal.

KAPITOLA VI.

Doctor gratiae.

1. *Filosof.*

Největším filosofem křesťanské éry patristické jest nesporně Augustin. Hloubkou a obsáhlostí svého přemýšlení, úplným pochopením ducha pravého křesťanství vynikl nad všechny současníky a nauka jeho se stala na dlouhé věky mocným podnětem další myšlenkové práce.*) Jeho neúnavný hlas ovládá celý západ. Středověk jej bude ještě slyšeti. Po staletí opisovány jsou jeho řeči a rozpravy. Vše, co bude zachováno z dědictví antiky, bude od Augustina. Jím nabude přesnosti učená definice katolicismu. K označení tří etap rozvíjející se pravdy možno říci: Kristus, svatý Pavel, Augustin.

*) Drtina, Úvod do dějin filosofie, 423. — Bertrand, St. Augustin, v čes. překl. Odvalil, str. 12. — Solil. II., 7.

┌Filosofie Augustinova, možno-li tak říci, jest metafysika Nového zákona, filosofie Janovy a Pavlovy. Středem přemýšlení Augustinova byla otázka ve vroucím pojetí: »Boha a duši chci poznávati. A nic více? Vůbec nic více.« Cílem života i vědění lidského je mu Bůh. Prameny poznání lidského jsou: autorita (víra) a rozum (vědění). Víra jakožto hnutí vůle lidské jest podmínkou vědění. (Credimus, ut cognoscamus, non cognoscimus ut credamus. In Joh. Ev. tract. 40. 9.) Musí se však zdokonalovati: »Chceme to, co věříme, také věděti a tomu rozuměti.**) Jistotu poznání našeho dokazuje sebevědomí. »Vědomí, že jsme a žijeme, jest naše nejvnitřnější vědění.«**)

Povznášíme-li se od smyslového poznání k vyšším příčinám nebo rozumem ve svém nitru hloubáme, vzniká poznání rozumové. K pravdám rozumovým patří ideje čistě matematické. Pythagorovu myšlenku vyjadřuje slovy: Čísla, jimiž počítáme, jsou něco jiného než smyslové předměty, které počítáme.***) S ideou čísla souvisí idea krásna. Krása všehomíra vede k poznání nejvyšší moudrosti, která jest nejvyšší dobro. Nejvyšším pravidlem poznání rozumo-

*) De lib. arb. II., 2. **) De Trinit. XV., 12. — Kachník, O filosofii sv. Augustina (Hlídka II. 1897, 161).
***) Confess. X., 12.

vého jest Bůh, neboť jest naprostá pravda, krása a dobro. Sama přirozenost nás vede k poznání Boha. Proč? »Pro sebe jsi nás stvořil, o Bože, a srdce naše nemá klidu, dokavad nespočine v Tobě.«*)

Jest Bůh, nejvyšší, nezměnitelná pravda, krása a dobro. Jest naprosto jednoduchý, nezměnitelný a nepomíjitelný, věčný, nekonečný a všudypřítomný, vším proniká, naprostý duch, vševědouce.

Svět není věčný, vznikl v čase tvůrčím aktem božím. Šest dní stvoření podle Mojžíše znamená šesterý pořad věcí ve vesmíru, stvoření však bylo dílem okamžiku.

Mnoho zajímala Augustina otázka: Odkud je zlo? Zlo jest nedostatkem dobra. Vzniklo prvotním hříchem.

Člověk se skládá z těla a duše. Duše jest naprosto nehmotná, jednoduchá, duchová, nesmrtelná. V těle lidském jest jedna duše, jež jest jediným principem všeho života. Má tři schopnosti: paměť (memoria), myšlení (intellectus) a vůle (voluntas).

Nesmrtelnost duše lidské dokazuje Augustin týmiž skoro důkazy jako Platon.

Z uvedeného vidno, že velké otázky filosofické dostávají novou podobu, když se jich

*) Confess. I., 1.

chopí veliký duch Augustinův a činí dojem, jakoby teprve jím vytryskly. Problémů dáv-
ných — zdá se, jak praví ve svém krásném díle
Willmann*) — že nepřijímá, nýbrž plně je pro-
žívá, on nedívá se na ně jako na výtvary dějin,
nýbrž jako na nejpalcivější dějiny svého vnitra.
Augustin není pythagorejcem, není platonikem,
nýbrž jen poučen učencem sámským a attickým;
jde k jejich tvůrčím myšlenkám ke kořeni a
jeho tvořivý duch je přijímá a dále rozvádí ve
své duši. Jako filosof zůstal směrodatným až do
oné doby, kdy aristotelismus nabyl obecného
uznání, tudíž až do doby scholastiky. \ ,

2. Theolog.

Augustin osvěcoval světlem své hluboké na-
uky a obohacoval dobrodiním svého apoštolátu
netoliko křesťanskou Afriku, nýbrž celou církev.

Jako se osvědčil Augustin filosof, ještě vět-
ším jest theologem. Bylť nejoriginálnější a nej-
všestrannější z církevních otců.**)

Není oboru
bohovědy, v němž by nepracoval. Jest exegeta
a neohrožený obhájce pravé a čisté víry kře-
stánské proti četným odpůrcům: pohanům i ži-
dům, manichejským, pelagianům, kteří ho zvali
»panským Aristotelem«, semipelagianům, ari-

*) Willmann, Geschichte des Idealismus, 1907, II. sv.,
str. 233. **) Bardenhewer, Patrologie, 435.

anům a priscillianistům, hájí katolickou jednotu proti rozkolným donatistům, v dogmatu rozvíjí nauku o stavu člověka, o vůli, o hříchu a milosti, přistupuje i k největším tajemstvím církve: k nauce o nejsvětější Trojici, o člověčenství a prostřednictví Syna Božího, o církvi a svátostech. Středověk nepotřebuje již ničeho, než zpracovati v system, o čem Augustin bádal, takže možno v tomto smyslu zvat i sv. Tomáše Aq. žákem Augustinovým, kterého tak hluboce »kníže scholastiky« studoval a pokorně obdivoval.

Podivuhodnou výmluvností obdařen, jest Augustin největším kazatelem celého západu v době patristické. Kazatelna byla proň katedrou, se které vedl svou obec zároveň jako vynikající moralista a pastoralista. Jeho pastýřské srdce objímalo se stejnou vroucností mladé i staré, chudé i bohaté, zejména však otevřeno bylo vždy a nejvíce: maličkým.

Augustin je vzorem i v tom, s jakou pokorou se podroboval nejvyšší autoritě církevní. Zůstane na věky památná jeho slova, která pronesl v kázání k lidu, když papež odsoudil blud Pelagiův. »V této věci byla již zaslána Apoštolské Stolicí usnesení dvou sněmů a od ní přišly odpovědi. Pře je skončena, dej Bůh, aby padl i blud.« Tato slova: »Řím promluvil, pře skončena«, se stala příslovečnými.

Z jeho děl dvě zejména mají světovou pověst a to: *O Městě božím* a *Vyznání* (jím blízká jsou filosofická *Soliloquia* 386/387). Dvacetdvě knihy »O Městě božím«, velkolepá filosofie dějin a obrana křesťanství v dějinném rouše. Příčinou úpadku císařství byla nevěra, která vytýkala křesťanské víře, že ona způsobila zánik. Konec společnosti římské předvídán. Nad pozemskou říší — *civitas terrena* — se vznáší říše boží — *civitas Dei*, která jest obcováním duší svatých. Proto nabádá Augustin býti jejími občany, žítí životem, jenž jediné toho jména zasluhuje.

Abychom pochopili velikost Augustinovu, jest třeba do ruky vzítí jeho knihu »Vyznání«, mocné kontemplativní dílo, zpověď, vyznání hříchů, jakého žádá na kajícníku církev, knihu jedinečné krásy a psychologické hloubky, která sice není pro každého, ale pro mnohé. S nesmírným zájmem byla čtena již, jakmile ji Augustin napsal. »Ze všech mých knih žádná nebyla častěji a s větším zalíbením čtena než má Vyznání.« »Tato kniha tě roznítí a duši tvou v plamen uchvátí; při čtení budou ti slzy téci po tvářích, budeš čísti s pláčem a plakatí radostí«, tak píše o ní Petrarka bratru svému kartusianovi Gerardovi. Knihu tuto psal již *svatý* biskup (kolem r. 400), líčí nesmlouvaje a nic nezkrašluje svůj vlastní duševní proces, úžasný boj, který pro-

bojoval, aby z temna bludů a hříchů k světlu pravdy a pokoje se dostal. Pouta zlomiti nemohl sám, leč s milostí boží. A tu hrdinná matka Monnika po dlouhých 13 let se modlí a pláče, aby si vyprosila Augustina křesťana. Bůh však ji odměňuje více: Augustin stává se knězem, biskupem, učencem světového významu a světcem! Jaká to změna! Ten, jenž dříve jinak než smyslově chápal Boha, se ubírá nadpřirozenou cestou, pozvedá se k nejhlubší spekulaci duše lidské a milosti, ano stoupá k poznání trojjediného Boha! (De Trinitate, 15 knih.)

Na sklonku svého života reviduje svou bohatou činnost, píše dvě knihy t. zv. Retractationes, které pro nás mají nesmírnou cenu, v nich uvádí svých spisů 232, nepočítaje v to listy (celkem 270) a řeči (asi 400). První životopisec světcův, biskup Possidius, počítá všech spisů 1030.

Plní údivu se tážeme, kde načerpal Augustin tak veliké učenosti a hluboké moudrosti? Svatý Otec Pius XI. ve své jubilejní encyklice uvádí: Rozjímal Písma svatá, dlouho a často se modlíval k Bohu a jeho modlitby ještě dnes dýší z jeho knih velikou vroucností, studoval vytrvale díla Otců a Doktorů, kteří žili před ním a které pokorně ctil, aby tím lépe pochopil pravdy Bohem zjevené. A tak, ačkoliv přišel po oněch svatých osobách, které zářily jako hvězdy na

nebi církve, jako na příklad Klement Římský a Irenej, Hilarius a Athanasius, Cyprian a Ambrož, Basil, Řehoř Nazianský a Jan Zlatoústý, a ačkoliv byl současníkem sv. Jeronyma, přece vzbudil Augustin největší obdiv veškerého lidstva jistotou a vážností myšlenek a tou nádherou moudrostí, kterou vydechují jeho spisy, psané a uveřejňované v dlouhém období téměř padesáti let. Jest obtížno studovati jeho četné a objemné spisy o všech problémech theologických, o svatě exegezi a mravouce, a téměř nikomu se nepodařilo přechísti všechna a proniknouti je.

3. Zakladatel křesťanské pedagogiky.

Když se Augustin cele oddal církevní činnosti, vzdal se úřadu učitele a světského pedagoga. Ale vlastní činnosti výchovné se přece nezřekl, rozšířil, prohloubil a zušlechtil ji, když se stal knězem, i později biskupem. A tak zůstal pedagogem až do konce svého dlouhého života. Pátráme-li po pedagogických jeho spisech, shledáváme, že těch, které ex professo otázkami výchovnými se zabývají, jest málo. Nicméně však zasluhuje i pro to, co zanechal jména zakladatele a největšího křesťanského pedagoga. Není otázky psychologické, logické,

didaktické, etické, kterou by se Augustín nezabýval.*)" Tak nutno čísti jeho: *Vyznání* (Confessionum libri XIII. okolo 400), *O Městě božím* (De civitate Dei libri XXII; r. 413—426), *O křesťanské vědě* (De doctrina christiana, 396—426), *O náboženském vyučování nevědomých* (De catechizandis rudibus okolo r. 400), *O řádu* (De ordine libri II; r. 386), *O učiteli* (r. 389), *O mravech církve katolické* (De moribus ecclesiae catholicae r. 388), *O pravém náboženství* (De vera religione r. 390).

Posvěcen byv na kněze r. 390 a stav se brzy na to koadjutorem biskupa Valeria vedle úřadu kazatelského připadl mu úkol, aby ty, kteří se chtěli stát křesťany, připravoval k přijetí křtu svatého.

Příprava tato měla tři stadia. Nejdříve nevědomí (rudes) byli poučováni o původu, účelu a cíli křesťanského náboženství a pak teprve mohli býti přijati mezi katechumeny. Od této chvíle mohli býti přítomni kázání, které také k nim přihlíželo a je ve víře a mravech upevňovalo a tak k praktickému životu křesťanskému vedlo. Snad pro ně byly ještě zvláštní přednášky (Cf. de fide et op. 6, 9). Po 2 nebo 3 letech přišla doba hlášení, t. j. čas, kdy ti, kteří se

*) Eggersdorfer, Der hl. Augustinus als Pädagoge, 1907, 6.

u biskupa hlásili o křest (competere), měli zvláštní vyučování. A ježto slavnost křestní bývala zprvu o velikonocích, s touto přípravou se začínalo již na začátku postu.

Augustin byl hledaným katechetou a jeho práce byla bohatě požehnána. Sám doznává, že všichni možní lidé se u něho hlásili o vyučování náboženské: učení i prostí, bohatí i chudí, domácí i cizí, venkované i měšťané, muži v hodnostech i lidé obyčejní, v každém věku a pohlaví, ze sekt i nevěřící. A rádi a se zájmem naslouchali.

Jak si představoval Augustin vyučování a to jeho cíl, předmět, metodu a jaký má býti katecheta, podal ve spisu »O náboženském vyučování nevědomých«, který napsal a poslal kartaginskému jáhnu Deograciovi. Vzácný tento spis Augustinův přejal jako vzor středověk (Rhabanus Maurus, De didascal. eccl. I) a v novověku zejména v době usilovných snah o obnovu vyučování náboženského ve stol. XIX. stává se zdrojem hlubokého poučení (Aug. Gruber).

Uvedený spis doplňuje čtvero knih »O křesťanské vědě« (dokončeny r. 426). Jest to rukověť křesťanského řečnictví, ale má také pokyny rázu didaktického.*)

*) Gerg, Die Erziehung des Menschen. Nach den Schriften des hl. Aug. dargestellt, 1909, str. 15.

Augustina možno plným právem zvatí »učitelem lásky«, té upřímné lásky ke svým chovancům, které si přeje, aby ji měl každý katecheta a tak vyučoval radostně a se zálibou. Proto tak duchaplně se zobrazuje s hořícím srdcem k označení vroucí lásky k Bohu, kterouž jeho spisy jsou provanuty. Někdy bývá srdce protknuto šípem, jakožto nárazka na jeho slova ve Vyznání kn. IX., hl. 2.: »Probodl jsi mé srdce svou láskou a Tvá slova jako střela uvízla v mém srdci.« Po svatém Janovi nebylo většího apoštola lásky, jak případně ho s ním srovnává Notker Balbulus ze sv. Havla († 1022: *Joannem caelipetam nubivulus Augustinus paribus alis insecutus est*). Jaký je tu ohromný rozdíl mezi tehdejším učitelem světským, který se nemůže obejít bez hole a metly (*scutica, ferula, virga*), bez trestu bití!

Nic nebylo mu tak cizím a odporným, jako lež. On, který s vášnivou láskou hledal pravdu, dobře chápal, že otázka o lži je velkou otázkou pro denní život. Dva zvláštní spisy věnoval této otázce: O lži (*De mendacio*, asi r. 395) a Proti lži (*Contra mendacium*, asi r. 420). Bylo raženo Harnackem heslo, že Augustin je »první moderní člověk«.^{*)} Je jím skutečně! Pozoruj-

^{*)} Hessen, *Augustinus und seine Bedeutung für Gegenwart*, 1924, 1.

me celý duševní stav dnešní doby. Nebrání se proti povinnosti mluvit pravdu? Duch pohodlí má raději techniku ulehčování života, která je dána lží, převaha společnosti nad jednotlivcem skýtá na tisíce pokusů k nepřesné výpovědi, změkčilost člověka k sobě samému plodí změkčilost humanity, která se všude staví proti důsledné pravdivosti; všeobecné zjištění a shonu po úspěchu se jeví každý »nepřítelem lidu«, kdo staví pravdu nad přizpůsobení. Vychovatelé, jenž za modních názorů dnešní doby hledá pevnou půdu, možno jen radit, aby přemýšlel o slově Augustinově (*Contra mendacium*), že je nutno být *proti každé lži* — zdůrazňuje pedagog F. W. Foerster*) — protože je nemožno určit přesné hranice, kdy je přípustno lhát, kdyby se v některých případech lež dovolila.

Celý život Augustinův jest krásným důkazem, že jen pravda oblažuje člověka; zní i naší době: »*Pravda osvobodí vás*« (Jan 8, 32) od zhouby, kterou duch lži okolo sebe šíří.**)

*) Foerster, Schule u. Charakter, Zürich 1920, 71.

**) Karlík, Zhoubnost lži ve světle učení sv. Augustina; 1928, 81.

KAPITOLA VII.

Světec umírá.

1. Smrt bl. Augustina.

Blaženému biskupu bylo již sedmdesátšest let, když barbaři se zmocnili celé Afriky mimo Kartaginu, Hippo a Cirtu. Nikdo jim nekladl odporu. Ale to nebyl ještě konec neštěstí. Od konce května 430 byl Hippo obklíčen na moři i na zemi. Augustin prosil Boha, »aby buď osvobodil město obležené od nepřátel, nebo, není-li to jeho vůle, aby dal svým služebníkům síly k vyplnění jeho vůle; anebo aby aspoň jeho s tohoto světa povolal k sobě.*) Podobně prosili i jiní biskupové ze svých sídel vypuzení. Ale Bůh vyslyšel prosbu Augustínovu, neboť v třetím měsíci obležení sluha boží ulehl stížen horečkou. Nemoc jeho se zhoršila. Augustin nařídil, aby napsali jeho spolubratři kající žal-

*) Possidius, c. 29. a 31.

my Davidovy a dal je rozvěsiti před sebou na stěně, četl je a neustále plakal. Kál se ze hříchů svých. Za důvěrných hovorů s bratřími říkával, že po křtu i sebe větší chvály hodní křesťané a kněží nemají umíratí bez upřímné a úplné zpovědi. Possidius, biskup z Calamy a první životopisec světcův, s ostatními bratřími dlel u lůžka umírajícího, jenž s nimi se všemi se modlil, až 28. srpna léta Spásy 430 »zesnul v pokoji s otci svými«.

Dožil se 76 let, byv 40 let knězem, z nichž 36 let biskupem a 36 let mu bylo, když byl od Valeria na kněze posvěcen.

2. Hrob a ostatky světcovy.

Žáci a přátelé jeho připravili mu veliký pohřeb a pochovali ho ve chrámu sv. Štěpána, kde tak rád a často slovo boží hlásal. Zatím barbari se zmocnili téměř celé Afriky. Hippo zapálili a křesťany tak pronásledovali, že 120 biskupů se odebralo do vyhnanství do Sardinie. Byli přijati v Cagliari a tam také uložili ostatky sv. Augustina v kostele sv. Saturnina. Po dvou stech letech se zmocnili ostrova Sardinie Saraceni a všecko obyvatelstvo uvedli pod jeho pŕlměsíce. Dovědév se o tom langobardský král Luitprand, vykoupil ostatky světcovy a dal je

r. 725 přenést do Pavie a uložil je v kryptě basiliky sv. Petra pod ochranu mnichů sv. Benedikta. Později se stali strážci hrobu řeholníci od sv. Jana v Lateráně, kteří vystřídáni byli Augustiniány, kteří až do r. 1789 — do vypuknutí revoluce — byli ochránci ostatků sv. Augustína. Pavia, skrývajíc drahocenný poklad, se stala poutním místem. Avšak za neustálých bojů a bouřlivých dob upadlo v zapomnutí přesné místo uložení ostatků světcových. R. 1517 popřeli řeholníci, že by ostatky v kryptě byly, ale zbožné pouti a votivní lampy v kryptě zářící tradici udržovaly. Utajeny zůstaly až do r. 1695, kdy náhodou byly objeveny.

Roku 1799 byly přeneseny do katedrály v ochranu biskupovu, protože Augustiniáni byli ze země vypověděni. Biskup Tosí při katedrále r. 1832 zbudoval zvláštní kapli pro ostatky světcovy a usilovně se zasazoval, aby starobylá basilika San Pietro di Ciel' d' Oro, která za revoluce byla zpustošena, znovu se zastávkvěla ve své kráse. Nástupcové Tosiovi pracovali v šlépějích jeho a tak roku 1900 se konalo posvěcení chrámu, do něhož po přání Lva XIII. uvedení opět Augustiniáni a přeneseny z dómu ostatky světcovy, které ukrývá nádherný oltář — podle Sacchiho — skvostné, umělecké dílo Bonina z Campione z roku 1365, jež poříditi

dal pro hrob sv. Augustina převor Bonifác Bottigella.

Pokud se týká liturgické úcty Augustinovy, možno za to míti, že již hned po smrti byl jako světec uctíván. V Římě, Gallii a v Africe památka jeho blažené smrti slavena již v 6. století. Po přenesení ostatků světcových do Pavie se konala slavnost Přenesení sv. Augustina (Translatio S. Augustini) 28. února. R. 1298 bullou Gloriosus Deus nařídil Bonifác VIII. pro celou církev, aby se konala slavnost 12 apoštolů, čtyř evangelistů a čtyř latinských otců Řehoře, Ambrože, Augustina a Jeronýma. Vedle oslavy sv. Augustina 28. srpna, v martyrologiu se připomíná Conversio S. P. Augustini 24. dubna (dříve 5. května po svátku sv. Moniky 4. května).

3. *Mortuus vivens.*

(Ač zemřel, přece žije.)

Dílo světcovo uzavřeno. Pozdější bohoslovci a filosofové čerpají z něho a tak budují pevnou budovu katolické teologie, o kterou ztroskotaly smyšlenky bloudícího rozumu lidského.

Tak s obdivem pohlíží naň Alkuin a jeho škola, dílo »O Městě božím« jest zamilovanou četbou Karla Velikého. Augustin byl učitelem

velkého Anselma z Canterbury, Viktorinů, celé scholastiky, bez něho není myslitelný rozkvět křesťanské vědy. Bonaventura jako Albert Vel., Tomáš Aquinský jako Duns Scotus, tito veličáni ducha 13. století, své hluboké a vznešené myšlenky čerpali z děl Augustinových. Mystikové, jako Bernard z Clairvaux, »Augustin středověku«, mistr Ekkehard, Tauler, Terezie s chloubou se hlásí k Augustinu jako k svému inspirátoru.

Nejen katolická církev s obdivem hledí na svatého Augustina, ale i protestanté ano i nevěrci mají pro biskupa učence slova největší chvály, tak Dilthey jmenuje Augustina nej-
skvělejším zjevem světové literatury a protestantský theolog Harnack pochopiv význam Augustinův pro přítomnost, nazval ho »prvním moderním člověkem«.

Není větší pocty pro hluboce učeného a přitom tak pokorného sluhu Páně, nežli nejvyšší uznání autority učící církve, náměstka Kristova, velekněze římského. V oslavné encyklice Pia XI. »Ad salutem humani generis« o svatém Augustinu uvedeno o něm hned více hlasů papežů. Pius XI. z bohatých annálů církve vybírá: Svatý Augustin byl v církvi boží ustavičně chválen, hlavně ovšem papeži. Vždyť svatý Innocenc I. zval svatého biskupa, dosud

žijícího, nejdražším svým přítelem a velebil listy, které dostal od něho a od biskupů, jeho přátel, jako dopisy plné víry a dýšící celou silou katolického náboženství. Coelestin I. hájil ho nedlouho po smrti proti odpůrcům jeho těmito významnými slovy: »Měli jsme vždy ve svém společenství Augustina pro jeho život i pro jeho zásluhy a nikdy na něho nepadl ani stín podezření; vzpomínáme, že vynikal ve své době tak velikou učeností, že i od mých předchůdců byl kladen mezi nejlepší učitele. Všichni tudíž o něm dobře smýšleli jako o muži, který byl u všech u veliké vážnosti a lásce.«

Gelasius I. chválil jednou společně Jeronyma a Augustina jako »světla církevních učitelů«; Hormisdas řekl biskupu Possesserovi tato vážná slova: »Ačkoliv lze učení a mínění církve katolické o svobodné vůli dobře poznati z různých spisů blahoslaveného Augustina a hlavně z listů k Hilariovi a Prosperovi, přece jsou určité kapitoly obsaženy v církevních archívech.« Stejné svědectví vydal Jan II., který, dovolávaje se proti bludařům svědectví děl sv. Augustina, pravil: »Jeho nauka jest podle ustanovení mých předchůdců zachovávána římskou církví.« A zdaž někdo neví, jak papežové blízcí době Augustinově, jako Lev Veliký a Řehoř Veliký, znali nauku Augustinovu? Vždyť sv.

Řehoř, smýšlející o sobě tak pokorně, jak vznešeně smýšlel o Augustinovi, psal Innocencovi, prefektu v Africe: »Toužíte-li po rozkošné pastvě, čtěte díla Augustinova, svého krajana, a po jeho živné mouce nehledejte našich otrub.« A jest předobře známo, že Hadrián I. citovával rád místa sv. Augustina, jehož zval »výborným doktorem«; jest rovněž známo, že Klement VIII. v těžkých sporech a Pius VI. v Apoštolské konstituci »Auctorem Fidei« k odhalení úskočných dvojsmyslů odsouzené synody Pistojské se dovolávali autority Augustinovy. Svatému hipponskému biskupu jest rovněž ke cti, že Otcové, shromáždění na koncílech, nejednou definovali jeho slovy katolickou pravdu: tak se stalo na II. koncili lyonském a na concilu tridentském. Lev XIII., když se zmínil o doktorech předcházejících věků a doby Augustinovy, zdůrazňoval, čím tento obohatil křesťanskou filosofii: »Ale zdá se, že palmu vítězství by si dobyl nade všemi Augustin, který, nadán jedinečným nadáním a napojen dosyta svatým i světským věděním, bojoval nejúspěšněji proti bludům své doby s pevnou vírou a naukou. Která filosofická nauka mu unikla, které nepronikl co nejhlouběji, buď když vykládal věřícím tajemství víry a hájil je proti urputným útokům odpůrců, nebo když vyvrá-

ceje bláznovství Akademiků a Manichejců, chránil základy a pevnost vědy lidské, nebo hledal důvod, vznik a příčiny zla, jímž jsou lidé hubeni?»

A nejkrásnějšího uznání se dostává »modernímu světcí« z úst nynějšího Velekněze Pia XI.: »Rozmanitými způsoby Bůh ráčil po všechny časy utvrzovati pevnost a napomáhati růstu své věčné instituce, ale hlavně k nim přispívá tím, že opět a opět vzbuzuje význačné lidi, poněvadž oni s nadáním a dílem obdivuhodně odpovídajícími změnám dob a okolností útočí a přemáhají »moc temnot« a posilují křesťanský lid. Vpravdě v nejkrásnějším světle se objevuje výtečnost takové boží Prozřetelnosti u Augustina z Tagasty, který byl netoliko světlem na svícnu a ničitelem všech heresí a vůdcem věčné spásy svým souvěkovcům, nýbrž i těšil a učil po celé věky věrné křesťany, a i v dnešní době působí, aby u nich ustavičně zářila pravda víry a planula božská láska. Jest velice dobře známo, že přemnozí, i od Nás odloučení, a kteří se zdají býti odcizení víře, Augustinovými spisy jsou přitahováni, ježto jsou nesmírně hluboké a plné krásy.«

A dále uvádí: »Proto se sluší, abychom, honosíce se mužem, který, jakoby zázrakem přičleněn k mystickému Tělu Ježíše Krista, nebyl

snad nikdy, podle soudu dějin, v žádné době a u žádného národa převýšen nikým ve velikosti a hlubokosti, hleděli nejdříve proniknouti jeho nauku, živiti se jí a napodobovati příklady jeho svatého života.« A svou encykliku »Quas primas« o Kristu-Králi zakládá na sv. Augustinovi a z jeho děl upravena liturgie téhož svátku.

Doslov.

Dne 28. srpna tohoto roku jest tomu 1500 let, kdy s tímto světem se rozžehnal svatý Augustin. Nezemřel však blažený velekněz, jen vetchá tělesná schrána jeho odumřela světu, kdežto veliký duch světcův s námi žije — jak krásně dokládá Louis Bertrand — jako jedna z duší nejvíc milující a nejvzácnějších, které zazářily v našich tmách a rozehřály naše smutky, z bytostí nejlidštějších a nejbožštějších, které přešly po našich cestách. Vere Augustinus — vpravdě Vznešený duchem, prací a láskou!

Salve gemma Confessorum,
Lumen Christi, Vox coelorum,
Tuba vitae, Lux Doctorum!

Obsah :

Autor čtenáři	3
Kapitola první: V domě otcovském	5
1. Rodiště. — 2. Dětství. — 3. Vychování.	
Kapitola druhá: Na studiích	11
1. V Madauře. — 2. U rodičů. — 3. V Kartagině.	
Kapitola třetí: Učitelem řečnictví	17
1. V Tagastě. — 2. V Kartagině. — 3. V Římě. — 4. V Miláně.	
Kapitola čtvrtá: Obrácení Augustinovo	24
1. Monnika v Miláně. — 2. Duševní boj. — 3. Křest. — 4. Smrt matčina. — 5. Návrat do Afriky.	
Kapitola pátá: Knězem	31
1. Mnichem. — 2. Knězem. — 3. Biskupem.	
Kapitola šestá: Doctor gratiae	41
1. Filosof. — 2. Theolog. — 3. Zakladatel křes- tanské pedagogiky.	
Kapitola sedmá: Světec umírá	53
1. Smrt blaženého Augustina. — 2. Hrob a ostatky světcovy. — 3. Mortuus vivens.	
Doslov	61

SVATÝ AUGUSTIN

NAPSAL JOSEF HRONEK
K 1500. VÝROČÍ SMRTI SVĚT-
COVY VYDALO CYRILLO-ME-
THODĚJSKÉ KNIHKUPECTVÍ
GUSTAVA FRANCLA V PRAZE
VYTISKLA KNIHTISKÁRNA
JAR. STROJIL V PŘEROVĚ

LÉTA PÁNĚ MCMXXX

